

УДК 793.322

Хольченкова Н. М.

СУЧАСНИЙ ТАНЕЦЬ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

У статті розкрито поняття сучасного танцю як ефективний засіб гармонійного всебічного розвитку дітей та молоді, що дозволяє одночасно вирішувати завдання фізичного, морально-духовного та соціального виховання особистості в освітньому процесі. Визначено поняття «сучасний танець», розглянуто основні характеристики та особливості розвитку сучасного танцю; висвітлено історичні передумови становлення та характерні техніки основних напрямів сучасного танцю, таких, як контемпорарі та стріт-денс.

Ключові слова: сучасний танець, хореографія, гармонійний всебічний розвиток.

Постановка проблеми. У сучасних умовах перетворень в соціально-економічній та культурно-духовній сферах життя українського суспільства проблема гармонійного всебічного розвитку дітей та молоді набуває особливого соціального та педагогічного значення. Відповідно до нормативно-правових документів – Конституції України, законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки та інших, одним із пріоритетів державної політики є створення оптимальних умов для розвитку фізично здорової та духовно багаті особистості.

Однак, у зв'язку із соціально-економічними негараздами останніх років динаміка здоров'я дитячого населення нашої країни набула негативної тенденції. Ростає кількість дітей із хронічною патологією, зростає дитяча інвалідність. Таку ситуацію дослідники пов'язують не лише з економічною нестабільністю, але й із розповсюдженням шкідливих звичок серед дітей, нехтуванням основними правилами здорового способу життя [2, с. 47].

Ефективним засобом фізичного та естетичного виховання виступає сучасний танець як унікальний синтез фізичної культури і мистецтва, що сприяє всебічному гармонійному розвитку молодого покоління. Зокрема, сучасні танці сьогодні викликають велику зацікавленість серед дітей та молоді, саме тому останнім часом з'явилося багато танцювальних студій, гуртків, секцій, колективів, що свідчить про престижність, масовість та популярність сучасного танцю як виду діяльності в позаурочний час. Отже, **виникає необхідність** в систематизації та узагальненні теоретичних знань в галузі сучасного танцю, вивченні історичних передумов та чинників його становлення, створенні класифікації напрямів та стилів сучасного танцю, а також особливо актуальним є питання розробки нових методик його навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гармонійний розвиток особистості засобами хореографії розкривається у різнобічних аспектах (В. Богута, Ю. Гончаренко, П. Коваль, С. Куценко, А. Тараканова, П. Фриз, Л. Цветкова, А. Шевчук).

Визначення поняття «сучасний танець», специфіка його генезису та особливості розвитку відрізняються різноманітними підходами та трактуваннями (Д. Бернадська, Л. Климчук, Л. Савчин, С. Шалапа Д., Шаріков).

Широке коло питань щодо історії і теорії сучасного танцю розглядається у навчальному посібнику «Сучасний танець. Основи теорії і практики», який був укладений викладачами кафедри сучасного танцю Київського національного університету культури і мистецтв (О. Бігус, О. Маншилін, Д. Кондратюк, Л. Мова, А. Журавльова, І. Герц, Н. Донченко, Н. Батєєва) та вийшов з друку в 2017 р. У посібнику вперше систематизовано та узагальнено історичні, теоретичні та практичні основи сучасного танцю, висвітлено виконавське та балетмейстерське мистецтво, художньо-естетичні пріоритети західноєвропейських танцювальних шкіл, а також питання методики професійної підготовки фахівця.

Мета дослідження – розкриття основних напрямів та характерних особливостей розвитку сучасного танцю.

Завдання дослідження

1. Визначити поняття «сучасний танець», виявити основні його характеристики.

2. Розглянути особливості розвитку сучасного танцю.

3. Висвітлити історичні передумови становлення та характерні техніки основних напрямів сучасного танцю – контемпорарі та стріт-денс.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах світової інтеграції нашої держави, впровадження інноваційних технологій в усі сфери життя та активного залучення молоді до цих процесів досить актуальним є розвиток сучасної танцювальної культури як простору для самореалізації та творчого розвитку учнівської та студентської молоді.

Враховуючи складність та специфічність сучасного танцю, як виду художнього мистецтва, питання щодо визначення поняття «сучасний танець» залишається відкритим. Цей унікальний феномен молодіжної популярної культури об'єднав творчість, спорт, дозвілля, перетворившись на стиль та спосіб життя значної частини сучасної молоді. Наукою доведено, що тільки під час активної діяльності, зокрема музично-рухової та хореографічної, розкриваються природні задатки, обдаровання дітей [4 с. 8–9], а на думку зарубіжних авторів [5 с. 3–7] потенціал танцю для становлення особистості безмежний.

В основі сучасного танцю – відмова від канонів традиційних балетних форм, пошук новітніх форм виразності, можливість розкрити свою індивідуальність, духовний світ, передати засобами рухів свої почуття, настрої, думки, емоції. На відміну від класичного балету – концепція, форма, техніка сучасного танцю підлягають постійним змінам, розширюються та збагачуються, наповнюються новими напрямками та варіаціями, які залежать від багатьох факторів, а саме: новітніх світових соціальних, культурних, політичних тенденцій та перетворень, розвитку інноваційних технологій та їх впровадження в усі сфери нашого життя. Саме в сучасному танці на перший план виходить людина – творець з її індивідуальними фізичними та духовно-психологічними особливостями, яка знаходиться у постійному пошуку свого власного «Я» та шляхів розв'язання важливих життєвих питань. Таким чином, однією з особливостей сучасного танцю виступає індивідуальне осмислення власного світогляду і вираження поглядів та емоцій засобом руху.

Характерною особливістю сучасного танцю виступає процес синтезу в різних формах: поєднання балетної традиції XIX ст. з танцювальними інноваціями XXI ст., симбіоз різних танцювальних напрямів та стилів, використання в сучасних танцювальних напрямках елементів різних національних танцювальних культур, а також тісний взаємозв'язок зі спортом (гімнастикою, акробатикою) та взаємовплив танцю з сучасними видами мистецьких жанрів (театр, кіно, телебачення).

Окремим потужним фактором бурхливого розвитку сучасного танцю є впровадження інноваційних інформаційних технологій: можливість швидко отримувати нову інформацію засобами Інтернетресурсів стимулює хореографів сучасного танцю до постійного пошуку новітніх форм, експериментів з різними техніками та пластичними формами, що призводить до появи нових стилів та напрямів танцю, вдосконалення виконавської майстерності, розвитку креативності та оригінальності в балетмейстерських роботах.

Пропонуємо розглянути історію розвитку, особливості та характеристики основних популярних напрямів сучасного танцю – контемпорарі та стріт-денс. Для більш глибокого розуміння поняття будь-якого напрямку сучасного танцю необхідно розкрити історичні передумови та чинники, що вплинули на його появу та встановлення.

Контемпорарі (в перекладі з англ. «сучасний») – танцювальний напрям, що зародився в умовах соціально-політичних перетворень в країнах Західної Європи та США та протягом XX ст. під впливом нового стильового напрямку «модерн» – як мистецтво молодих людей в їх прагненні до повної незалежності від традицій та канонів, яке відповідало, на їх думку, духовним потребам XX ст. Філософія модерну базувалася на ідеях про неможливість пізнання і відтворення сучасного світу засобами класичної культури, що дало початок зародженню сучасного танцю «модерн» на противагу класичним традиціям балету.

Засновницею контемпорарі вважається американська танцівниця-новатор, Айседора Дункан (1877–1927). Її танець, вільний від академічних умовностей та балетних традицій, був повернений до природних форм, де джерелом натхнення виступала природа. Виражаючи особисті почуття, мистецтво Дункан не мало спільних рис з будь-якою хореографічною системою. Техніка не була складною, але з порівняно обмеженим набором рухів та позицій танцівниця передавала найтонші відтінки емоцій, наповнюючи найпростіші жести глибоким поетичним змістом. Імпровізація, танець босоніж, відмова від традиційного балетного костюму, звернення до симфонічної та камерної музики – усі ці принципи нововведення Дункан передвизначили шляхи танцю модерн, який вважається родоначальником контемпорарі.

Техніка контемпорарі ґрунтується на гармонійному синтезі класичного танцю, східної практики (йога, айкідо, цигун тощо), імпровізації, а також різних технік щодо роботи з тілом, диханням, свідомістю.

За визначенням Д. І. Шарикова, контемпорарі денс є «психологічним неокласичним танцем», що на відміну від класичного танцю, де головним є лише фізичний тренаж й академічні балетні канони, має

певні переваги, а саме: урок побудований на імпровізаційному принципі, що надає певної свободи викладачеві, можливість експериментувати з музикою, виконавцями, технікою танцю [3, с. 52].

Відомо багато різних технік контемпорарі денс, які постійно змінюються, синтезуються, розширюються новітніми формами та підходами. Серед основних технік контемпорарі денс виділимо такі:

– *release based techniques* (автор Джоан Скіннер) – техніка, яка ґрунтується на природних рухах і положеннях тіла, спирається на принципи зменшення напруги, використовуючи дихання й інерцію для полегшення руху. Для техніки релізу характерні принципи розуміння людини як єдиного цілого, де відсутній поділ розуму й тіла, а психоемоційний та духовний стан людини вважається такими ж важливими складовими руху, як і опорно-руховий апарат;

– *flying low* (автор Девід Замбрано) – техніка роботи з підлогою та над підлогою, яка спрямована на роботу дихання, звільнення суглобів та м'язів від напруги, використання різних частин тіла як опори, сприйняття цілісності власного тіла та усвідомлення якості руху.

Основні принципи руху контемпорарі базуються на диханні та його зв'язку із рухом, гармонійному вибудовуванню тіла, роботі з центром тяжіння та гравітацією, використанні інерції, роботі з навколишнім простором і часом, взаємодії з партнером.

Особливе місце в контемпорарі денс посідає імпровізація, як можливість пошуку своєї індивідуальності та розкриття особистого потенціалу через рух. Техніка імпровізації – це можливість дозволити відчувати себе; мати чутливість на рівні тіла, руху, дії, образу, інтересу до власного вибору, потенціалу; можливість слухати та чути всевіт, передбачаючи співтворчість із тілом, враховуючи наявність набутого життєвого досвіду та імпульсів, які виникають як внутрішня необхідність «тут і зараз» [1, с. 85].

Отже, в основі сучасного танцю контемпорарі – гармонійний, всебічний розвиток фізичних, духовно-психологічних та соціальних якостей особистості, що відкриває великий потенціал для самореалізації й саморозвитку дітей та молоді.

Особливої уваги серед напрямів сучасного танцю заслуговує стріт-денс, який розвивається в Україні бурхливими темпами та користується великою популярністю серед дітей та молоді. Стріт-денс (street-dance) – це сукупність стилів, які зародилися у міському молодіжному середовищі Америки на поч. 70-х рр. (в перекладі з англ. «street» - це «міський»). Переживши за 40 років справжню революцію від зародження в бідних афроамериканських кварталах Америки до культових телевізійних шоу та кінематографу, стріт-денс перетворився на мейнстрім та впливає на формування соціального та культурно-мистецького середовища в світових масштабах.

Соціально-політичною передумовою формування вуличної культури «хіп-хоп» послужив громадянський рух в Сполучених Штатах Америки за зрівняння чорношкірих і білошкірих громадян у правах у 60-х роках XX століття, який сприяв підвищенню рівня освіченості та піднесенню духовно – культурних цінностей чорношкірого населення.

Рушійною силою в розвитку танцювальної хіп-хоп культури була музика, а саме новий напрям афроамериканського стилю 60-х років – «фанк», якому були притаманні пульсуючий ритм – вживання синкоп, кричущий вокал, багаторазове повторення мелодійних фраз. Нова музика призвела до виникнення основних базових стилів вуличного танцю: брейкінг, локінг, папінг та хіп-хоп, кожний з яких має свою історію розвитку та вважається окремим самодостатнім стилем вуличного танцю.

Родоначальником найпотужнішого стилю стріт-денс – хіп-хопу вважається брейкінг (брейк-данс). Брейк – данс зародився на клубних вечірках, де тоді ще перші «ді-джеї» експериментували з фанк та диско музикою та в перервах між виступами ставили так звані «брейки» - музичні фрагменти без слів, під час яких в колах танцівники демонстрували все, на що були здатні, використовуючи мікс степену, фанку, а також елементи акробатики на полу, намагаючись вразити публіку своїми трюками - «фішками». Танцори отримали назву бі-бой (від брейк-бой), а стиль – брейкінг або бі-боїнг.

У 1974 р. громадський рух на чолі з Африкою Бомбатою нарешті сформувався, а культура отримала назву «хіп-хоп». Це був набір суміжних субкультур: ді-джеїнг, бі-боїнг, графіті (мистецтво вуличного настінного живопису, емсіїнг (MC – master of ceremony). У ті роки хіп-хоп закликав до миру, творчості та любові, вуличне навчання хіп-хопу серед молоді служило їй альтернативою бійок, наркотиків та іншої злочинності, що процвітала в неблагополучних районах. Хіп-хоп батли допомагали підліткам з'ясувати стосунки без кулаків і зброї і давали їм можливість доводити свою точку зору та виражати свої емоції. Головним девізом хіп-хопу і сьогодні залишається «Peace, Love, Unity & Having fun» (Мир, Любов, Об'єднання та Розваги) – в цих словах відбивається весь світогляд стріт-денс культури.

На поч. 80-х рр. формується безпосередньо танцювальний стиль хіп-хоп. Це була суміш з папінгу, локінгу, брейкінгу та соціальних клубних танців тієї пори (social party dance). Основою для танцю є «кач» – це покачування корпусу вперед – назад або зі сторони – в сторону, коли корпус немовби «виштовхується» на кожний музичний біт, при цьому ноги виконують пружинні рухи. Хіп означає рухливі частини тіла, хоп – рух чи стрибок.

Після виходу на телебаченні музичних програм та голівудських фільмів за участю відомих команд «Rock Steady crew», «New York City breakers», «Rock Steady crew» – хіп-хоп став швидко популярним по всій Америці. Він користувався попитом, тому що був доступним кожному: без сталих діючих правил, необхідних великих затарт, без обов'язкового довготривалого курсу навчання – кожен мав змогу практикуватись у будь-який час.

Європа через телебачення та відеозаписи на поч. 80-х рр. почала отримувати інформацію про музичні та танцювальні напрями в Америці, що призвело до старту хіп-хоп руху в Європі та повального заняття брейкінгом та хіп-хопом. У 90-х рр. танцювальна хіп-хоп культура поступово починає розвивати стандарти, формується система, регулярно проводяться змагання, де танцівники вдосконалюють свою майстерність. В 2000-х хіп-хоп стає символом сучасної молодіжної культури, в цей же час відбувається еволюція в танці: «танець з вулиці» перетворюється на сценічний, акцент робиться на сценічні номери та постановки [1 с. 157–158].

Хіп-хоп відкритий для взаємодії з різноманітними культурними формами і процесами. Його представники і дотепер з повагою ставляться до традицій афроамериканців та латиноамериканців, але при цьому кожне покоління намагається створити щось своє. Танцівник з будь-якого куточку світу сполучає свою культурну ідентичність із глобальною культурою хіп-хопу. Хіп-хоп – як явище західної культури підкреслює важливі цінності західної цивілізації - це перш, за все висока цінність досягнень та успіху. Идеалом тут є особистість, індивідуальність, яка протистоїть зовнішньому світу і яка має спиратися тільки на себе [1 с. 158].

Враховуючи велику популярність сучасного вуличного танцю та його бурхливий розвиток, що призвело до перетворення стріт-денс з «танцю вулиць» на сценічне мистецтво високого рівня виконавської та балетмейстерської майстерності, актуальним залишається питання щодо його місця в хореографічному мистецтві, розробки теорії та методики викладання в закладах освіти.

Висновки

Сучасний танець як унікальний синтез фізичної культури та мистецтва має великі можливості для гармонійного всебічного розвитку дітей та молоді, що дозволяє одночасно вирішувати завдання фізичного, морально-духовного та соціального виховання особистості в освітньому процесі. Заняття сучасними танцями значною мірою формують мотивацію та психологічні установки молодого покоління до активної життєвої позиції та успіху, оскільки в його основі закладено можливість самореалізації та самовираження особистості засобом рухів.

Поняття сучасного танцю можна трактувати як новітній вид танцювальної культури, що підлягає постійним змінам під впливом соціально – політичних, культурно-мистецьких, інформаційно-технічних перетворень сьогодення. Сучасному танцю притаманні такі характеристики: синтез різних танцювальних напрямів; імпровізація, як пошук різноманітних форм та способів виконання танцювальних рухів; самопізнання та самовираження як прояв індивідуальних духовно-психологічних та фізичних особливостей особистості, що надає виконавцю можливість розробити власний стиль виконання хореографії.

У даній роботі розкрито історичні передумови становлення та характерні техніки таких популярних напрямів сучасного танцю, як контемпорарі та стріт-денс.

Концепція, форми, техніки сучасного танцю підлягають постійним змінам, наповнюються новими напрямками та варіаціями, що ускладнює визначення поняття «сучасний танець», побудову класифікації його напрямів та стилів. Особливо актуальним сьогодні стоїть питання здійснення систематизації та узагальнення теоретичних знань в галузі сучасного танцю, вироблення концептуальних засад дослідження з його теорії й методики.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є обґрунтування методики викладання сучасного танцю в закладах позашкільної освіти.

Використані джерела

1. Сучасний танець. Основи теорії і практики : навч. посіб. / О. О. Бігус, О. О. Маншилін, Д. О. Кондратюк, Л. В. Мова, А. В. Журавльова, І. І. Герц, Н. П. Донченко, Н. П. Батєєва. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 264 с.
2. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол. : Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. – 200 с.
3. Шариков Д. І. «Contemporary dance» у балетмейстерському мистецтві : Навчальний посібник. – К. : КиМУ, 2010. – 170 с.

4. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник / А. С. Шевчук. – 3-тє вид., зі змін. та доповн. – Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 288 с.
5. Dance on its own terms: histories and methodologies / edited by Melanie Bales and Karen Eliot / New-York : Oxford University press, 2013. – 448 p.

Kholchenkova N.

MODERN DANCE: BASIC DIRECTIONS AND CHARACTERISTIC FEATURES OF DEVELOPMENT

In the article modern dance is characterized as an effective way of the comprehensive harmonious development of children and youth, as it can simultaneously solve the problem of the physical, moral, spiritual and social development of the personality.

It gives opportunity to express individual thoughts, emotions and mood with the help of movements and provides the formation of personal potential during dance activity. Modern dance motivates children and youth to self-development, achieving success and high results, which increases self-esteem and promotes self-confidence.

The historical background of formation and the characteristic techniques of the basic directions of modern dance – contemporary and street-dance are revealed.

The rejection of the canons of traditional ballet forms, the search for the latest forms of expression, the opportunity to reveal individuality, the spiritual world, to transmit their feelings, mood, thoughts, emotions through means of movements form the basis of contemporary dance. Unlike the classical ballet, the concept, form, technique of modern dance are constantly changed, expanded and enriched with new directions and variations.

The technique of contemporary is based on the harmonious synthesis of classical dance, oriental practice (yoga, aikido etc.), improvisation, as well as various techniques for working with the body, breathing, and consciousness. There are many techniques of contemporary, the most popular among them are release based techniques (authored by Joan Skinner) - a technique based on natural movements and body positions and flying low (authored by David Zambrano) – a technique connected with a floor, which is based on breathing, releasing joints and muscles from tension, using different parts of the body as a support.

As for street dance which was born on the streets of America but has become very popular around the world in the result of its rapid development, which led to its transformation from the "street dance" into the stage art of high-level performer and choreographer's skills.

So, modern dance as unique synthesis of physical culture and art has a great potential for providing harmonious and comprehensive development of personality in the modern educational process as it gives great opportunity to express individual thoughts, emotions and mood with the help of movements.

Key words: *modern dance, choreography, harmonious and comprehensive development.*

Стаття надійшла до редакції 25.09.2018 р.